

A felmérés fókuszában az erők és nehézségek részletezése áll minden dimenzióban, és lehetővé teszi a terapeuta számára, hogy meghatározza az átfogó családi működés szempontjait, amelyek befolyásolják a családtagok érzelmi és fizikai egészségét.

A család felmérése strukturált családi interjú keretein belül zajlik, amelynek során nyer adatokat a családról a kutató.

A CSMMM alkalmasnak tűnik a veszélyeztetett tanulók családjának a vizsgálatára a megadott dimenziók alapján, valamint annak a felmérésére, hogy milyen dimenziók mentén különböznek ezek a családok a kevésbé veszélyeztetett tanulók családjaitól.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- A család szociálpszichiátriája (Szerk. Füredi János–Buda Béla) Medicina Bp. 1986.
Bagdy Emőke: Családi szocializáció és személyiségzavarok. Tankönyvkiadó, Budapest, 1986.
Bognár G.–Telkes J.: A válás lélektana. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Budapest, 1986.
G. Barnes: Családtérápia és gondozás. Animula, Budapest, 1991.
Közösségi mentálhigiéné. Szerk. Gerevics József, Gondolat, Budapest, 1991.
Mányai Judit: A családi működés diszfunkciójának a szerepe a 11–14 éves korúak veszélyeztetettségének a kialakulásában. In: Bűnöző fiatalok (szerk. Münnich Iván–Szakács Ferenc) Tankönyvkiadó, Budapest, 1990.
Tóth László: Pszichológiai módszerek a tanulók megismeréséhez. Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2000.

TUZA TIBOR

cigányoktatási programvezető
Hajdú-Bihar Megyei Pedagógiai Intézet
Debrecen

Romapedagógiai tesztek

A személyes tapasztalatok (tanórai és tanórán kívüli foglalkozások látogatása, konzultáció gyakorló pedagógusokkal továbbképzések, szakmai tanácskozások keretében) mellett romapedagógiai tesztek (1. 1-2. sz. mellékletek) segítségével is vizsgáltuk a cigány gyermekek nevelését-oktatását évek óta végző pedagógusok szemléletét és attitűdjét.

A *Romapedagógiai teszt (01)*-et csak továbbképzéseken alkalmaztuk, közel másfélszáz pedagógus töltötte ki, akik háromnegyedrészen öt-húsz év közötti szolgálati idővel rendelkeztek. Mindegyik csoporttal helyben megbeszéltük anélkül, hogy a kitöltött tesztlapokat beszédük volna (ezek végérvényesen a válaszadóknál maradtak). A vázlatos értékelés (1. az 1. sz. mellékletben) megadott ponthatárai között kértük az önkéntes bevallást (kézfelnyújtással): ki mennyi pontot ért el. Ezután közöltük, hogy az egyes ponthatárok közöttiekről mi a véleményünk, majd vitát nyitottunk a tesztben közölt megállapítások és az ezzel kapcsolatos pedagógus-vélemények értelmezéséről.

A pedagógusok fele (a csoportonkénti szóródás 30–70% közt volt tapasztalható) az optimális középső (71–110 pont közötti) kategóriába került. A pedagógusok harmada az első (111–150 pont közötti) előítéletes vagy előítéletre hajlamos kategóriába. A pedagógusok további része a harmadik (30–70 pont közötti), frusztrált kategóriába. Élénk és tanulságos vita alakult ki mindegyik továbbképzési csoportban azzal az elfogadott tanulással, hogy a cigány családi szocializáció és szubkultúra értékeinek teljesebb megismerése és hasznosítása a mindennapi gyakorlati munkában jelentősen megnövelheti a cigány tanulók sikerességét, ezáltal a hivatástudattal dolgozó és személyes áldozatokra képes pedagógus sikerélményeit is.

A *Romapedagógiai teszt (02)*-t három megye (Hajdú-Bihar, Heves és Szabolcs-Szatmár-Bereg) tíz intézményében alkalmaztuk. Kitöltését önkéntes vállalással végezték a pedagógusok (összesen 298-an) és a szülői munkaközösségek tagjai (összesen 31-en, három kivétellel cigány

szülők). A kapott adatok feldolgozása után intézményenkénti visszajelzést adtunk. (Az adatokat bizalmasan kezeljük, az intézmények nevét és az intézményenkénti teszteredményeket nem közöljük.) Az összesített eredmények az alábbi táblázatban foglalhatók össze:

A megállapításokkal való egyetértés mértéke

Megállapítások	opti- mális pont	ped. átlag- pont	ped. %	szülő átlag- pont	szülő %
01. A cigányok túlnyomó többsége városban szeretne élni.	3	2,6	87	3,4	113
02. A cigányok túlnyomó többsége a település belterületén szeretne lakni.	3	2,3	77	2,9	97
03. A cigányok annak örülnének, ha magyarok is és cigányok is laknának a szomszédságukban.	4	3,1	77	4,6	115
04. Az általános iskolák többsége azzal (is) védekezik a cigány gyermekek ellen, hogy tagozatos vagy emelt szintű osztályokat indít.	5	3,0	60	4,2	84
05. A cigány gyermekek túlnyomó többségének normál általános iskolában lenne a helye.	5	3,5	70	4,4	88
06. A cigány gyermekek és szüleik azért szeretik az eltérő tantervű iskolákat, mert a gyógypedagógusok jobban értenek a másság kezeléséhez.	5	3,0	60	4,7	94
07. Homogén cigány osztályt vagy iskolát (tanintézményt) csak és kizárólag a gondviselők kérésére lenne szabad létrehozni és működtetni.	5	3,3	66	4,8	96
08. A halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek nevelése és oktatása csak átlagon felüli tárgyi és személyi feltételek esetén lehet sikeres.	5	4,7	94	4,9	98
09. A roma tárgyi és szellemi kultúra ismerete nélkülözhetetlen a cigány gyermekek sikeres nevelés-oktatásához.	5	4,3	86	4,8	96
10. A cigány családi szocializációnak jelentős értékei vannak, és ezekre kell építeni a cigány gyermekek nevelés-oktatását.	5	4,0	80	4,9	98
11. A cigány gyermekeket nem indokolt felmenteni az idegen nyelv tanulása alól, de a tényleges anyanyelvtől függően első élő idegen nyelv lehet vagy a magyar, vagy a cigány, és választhatson második (angol, német stb.) idegen nyelvet már az általános iskolában is.	5	3,9	78	4,8	96
12. A világnyelvek közül a cigány gyermekek könnyebben és eredményesebben tanulnák a franciát, spanyolt vagy olaszt, mint az angolt, németet vagy orosz.	5	3,0	60	4,6	92
13. A cigány gyermekek számára speciális tantervet elsősorban módszertani okok miatt indokolt alkalmazni, minden egyéb szempont másodrangú, bár szükséges lehet.	5	3,9	78	4,6	92
14. A gyerekek kiegészítő osztályba helyezéséről minden esetben az áthelyező bizottságok és a megyei gyógypedagógiai bizottságok döntenek.	5	4,3	86	4,8	96
15. Magántanulóvá nyilváníttásra csak és kizárólag a tanuló, illetve gondviselője kérésére (pressziómentes kérésére) és nyomós indok alapján (a törvényi előírásoknak megfelelően) kerülhet sor.	5	4,5	90	4,7	94
16. Az iskolát érintő gyakori változások (képzési típus változása, pedagógusok elbocsátása, iskola átszervezése) különösen a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek fejlesztésére kedvezőtlenek.	5	4,6	92	4,8	96
17. A kiegészítő források csak akkor használhatóak rendeltetészerűen, ha azokat a pusztán működési kiadásokon felül, tehát valóban a plusz feladatok plusz fedezetére kapja meg az intézmény.	5	4,8	96	5,0	100
18. A cigány etnikai kiegészítő támogatások igényléséhez és felhasználásához kisebbségi egyetértés szükséges.	5	3,7	74	5,0	100
19. A cigány gyermekek családjában a legsúlyosabb problémát a körülmények jelentik (munkanélküliség, szegénység, iskolázatlanság, lakás stb.).	5	4,6	92	5,0	100

Megállapítások	opti- mális pont	ped. átlag- pont	ped. %	szülő átlag- pont	szülő %
20. Az intézmény tárgyi és személyi feltételeit jelentős mértékben javítani és a módszertani kultúrát intenzíven fejleszteni szükséges ahhoz, hogy a gyermekek optimális fejlesztését biztosítani tudja. Mithátrányosabb helyzetű gyermekeket nevel és oktat egy intézmény, annál jobb feltételekre és annál hatékonyabb módszertani kultúrára van szükség.	5	4,8	96	5,0	100
Összes pontszám	95	76	-	92	-
Egyetértési arány (%)	100	-	80	-	97

Minősítési sávok az egyetértési arányokon belül: 86–100% = kiváló, 71–85% = jó, 56–70% = elfogadható, 20–55 % = elfogadhatatlan.

A táblázat adataiból – a teljesség igénye nélkül – indokoltak az alábbi kiemelések:

A pedagógusok összesített egyetértési aránya (80%) jó, bár még korántsem megnyugtató: tükrözi a szemlélet és attitűd gyengeségeit, a nehezen leküzdhető káros sztereotípiákat. Indokolja a romológiai és romapedagógiai önképzés és szervezett továbbképzés szélesítését és intenzitását a növelését. Bizakodásra ad okot ugyanakkor az egyes intézmények jellemző adatainak egybevetése: minél korábban kezdte az iskola a cigányoktatási programot, annál kedvezőbb a pedagógusok szemlélete és attitűdje, tehát – az iskolák és a pedagógusok súlyos gondokkal terhelt körülményei ellenére is, a személyes áldozatvállalásoknak köszönhetően – ily módon is kitapintható a neveléstelepek folyamatos fejlődése.

A szülők egyetértési átlaga (97%) határozottan kiváló, 17%-kal jobb a pedagógusokénál, megközelíti a száz százalékot. Ami egyértelműen bizonyítja, hogy a szülők jobban tudják, mi a jó a gyermekeknek, milyen feltételek között fejlődik optimálisan. A pedagógusoknak tehát még van mit tanulni a szülőktől. Még teljesebben meg kell ismerniük a családi szocializációt, annak értékeire még nagyobb mértékben építeni (miközben a „vadhajtásokat” is nyesegetik), ily módon a szülők együttműködését is teljesebben megnyerhetik, s növekedni fog a tanulók iskolai sikeressége.

Tanulságos tételesen is kiemelni azokat a megállapításokat, amelyekben a legnagyobb (25%-ot meghaladó) a pedagógusok és a szülők véleménye közötti különbség:

01. *A cigányok túlnyomó többsége városban szeretne élni.* (Pedagógusok 87%, szülők 113%.) A pedagógusok kiválóan tudják, hogy a városok kedvezőbb feltételrendszere vonzó a cigányok számára, akik szeretnének kiszakadni a kistelepülések sok tekintetben még fojtogató körülményei közül, mégis hajlamosak vagyunk félreértelmezni a cigányok meghatározó jelentőségű szabadságvágyát és természetszerűtétét, amire – a pedagógusok véleménye szerint – falun nagyobb a lehetőség.

03. *A cigányok annak örülnének, ha a magyarok is és cigányok is laktának a szomszédságukban.* (Pedagógusok 77%, szülők 115%.) A pedagógusok jól ismerik, de a szülőknél sokkal kevésbé képesek elismerni a cigányok integrációs igényét. Még az asszimilációra törekvő (politikai széljárástól függően gyakorta külső kényszer hatására asszimilálódó) szülők is igénylik az etnikai kötődés mindennapi személyes kapcsolatainak fenntartását, miközben erős bennük az integrációs igény megjelenésük óta, amely igény érenye a cigányságnak. Sajnálatos, hogy ezt a szerveződési, integrációs igényt mindmáig a magyar történelem nem követte, hanem inkább elhárította. Szerte az országban tapasztalhatók a települési szegregáció jelenségei. A szegregációs folyamatokat kívánatos lenne megállítani és visszafordítani.

07. *Homogén cigány osztályt vagy iskolát (tagintézményt) csak és kizárólag a gondviselők kérésére lenne szabad létrehozni és működtetni.* (Pedagógusok 66%, szülők 96%.) Ezt egyértelműen előírja mind a kisebbségi törvény, mind a közoktatási törvény. Aki másképp gondolkodik, az törvénytelenül gondolkodik. Amely fenntartó másképp intézkedik, az törvénytelenül intézkedik (legyen az a törvénytértés akár nyílt, akár egyéb vonatkozású dicséretes törekvések mögé bújtatott). A pedagógusok ezzel kapcsolatos összesített véleménye még csak elfogadhatónak mondható.

12. *A világnyelvek közül a cigány gyermekek könnyebben és eredményesebben tanulnak a franciát, spanyolt vagy olaszt, mint az angolt, németet vagy orosz.* (Pedagógusok 60%, szülők

92%). A kérdés megbeszélése során a pedagógusok több intézményben elmondták: éppen csak elfogadható véleményüket az is motiválta, hogy a némettel Európában, az angollal az egész világon el lehet boldogulni, s a mai, modern nyomtatott vagy elektronikus ismerethordozók anyagához is leginkább angol nyelven lehet hozzáférni, tehát ne zárjuk ki a cigány gyermekeket ebből. Ami nyilvánvaló félreértést tükröz, hiszen nem ez volt a kérdés. (A későbbi tesztfelvételek során törekedni fogunk ennek a félreértési lehetőségnek a kiküszöbölésére.) A pedagógusok véleményét továbbá az is motiválta, hogy a cigány gyermeknek még a magyar nyelv is nagyon nehéz, akkor pedig méginkább nehéz bármely más nyelv. De nem gondolták át, hogy a magyar a legnehezebb nyelvek egyike (csak nekünk, magyaroknak könnyebb más nyelveknél, mert ez az anyanyelvünk), s a felsorolt hat világnyelv mindegyike könnyebb a magyarnál. Annál is inkább, mert a felsorolt hat nyelv mindegyike az indoeurópai nyelvcsaládhoz tartozik, akárcsak a cigány nyelv, a magyar pedig ettől meglehetősen távoli finnugor töről fakad. Az indoeurópai nyelvcsaládon belül is a cigányhoz közelebb állnak az itáliai (latin) nyelvek, köztük a spanyol, francia és olasz, mint például a germán nyelvek, köztük az angol és a német. A szülők ezt ösztönösen és tapasztalatból jobban tudják.

Arról sem feledkezhetünk meg, hogy a cigányok ősidőktől többnyelvűek, már az őshazában több rokon indiai nyelvet beszélő népcsoporttal kellett állandó kapcsolatot tartaniuk a megélhetés miatt, vándorlásaik során pedig tanulták vagy megtanulták azon népek nyelveit, amelyeket őket több-kevesebb időre befogadták, egy emberöltő alatt több nyelvet is. Szemléletesen jellemzi ezt a tényt Gárdonyi Géza az Egri csillagokban, amikor török területen Bormemissa Gergely törökül kérdezi a cigányvajdát: Milyen nyelven beszélsz?, s a vajda törökül válaszol: Amilyen nyelven kérdeznek.

A kérdés kapcsán Nyíregyházán a cigány kisebbségi önkormányzat elnöke személyes tapasztalattal erősítette meg a nevezett 12. megállapítás helyességét: „az én fiam nyolc évig tanulta az angolt meg a németet, nagyon keserves volt neki, nehezen jutott túl a vizsgákon, aztán meg önszántából, könnyedén és hamar elsajátította a spanyol nyelvet, sikeresen le is vizsgázott.”

18. A cigány etnikai kiegészítő támogatások igényléséhez és felhasználásához kisebbségi egyetértés szükséges. (Pedagógusok 74%, szülők 100%.) A pedagógusok egyetértése és az iskolák eddigi gyakorlata annak ellenére nem teljes, hogy a vonatkozó törvények (a kisebbségi törvény, a közoktatási törvény, az évenkénti költségvetési törvények és az alacsonyabb szintű ezzel kapcsolatos jogszabályok is ezt egyértelműen előírják).

A régi rossz beidegződések tudat alatt is hatnak még, nehéz azokat leküzdeni minden jószándék és tisztességes akarat ellenére. Továbbra is hat az a pártállami szemlélet és gyakorlat, hogy mi, a diplomás és különböző szintű hatalmat gyakorló többségiek, jobban tudjuk, mi a jó a cigányoknak, mint ők maguk. Holott ez korántsem így van. Az iskolázatlan cigány is a családjáért, gyermekéért felelősséget érző felnőtt, aki szeretne beilleszkedni a többségi társadalomba, s igen jól tudja, hogy ehhez neki és gyermekének mire van szüksége. Arról nem is beszélve, hogy már Petőfi Sándor szemléletesen figyelmeztetett: „A néppel tűzön, vízen át!”, de a nép nélkül a népért tenni nem lehet. A legutóbbi fél évtizedben a cigányokat képviselő különböző hazai szervezetek vezetői is azt fogalmazzák meg egyre hangosabban és egyre türelmetlenebbül, hogy hiába születnek kirakatba való törvények és más jogszabályok vagy helyi rendeletek, valójában a kisebbség egyetértése, sőt megkérdezése nélkül döntenek ügyekben az országos és helyi döntéshozók. Ha ez így van, akkor ezen haladéktalanul változtatni szükséges – az iskolában is.

MELLÉKLETEK

Romapedagógiai teszt (01)

Kedves Kollégánő/Kolléga!

Az alábbiakban általában a cigányokkal, valamint a cigány gyermekek nevelésével és oktatásával kapcsolatos megállapításokat olvashat. Fejezze ki egyetértését vagy egyet nem értését 1-től 5-ig pontozva a következő öt fokú skála szerint:

- 1 = egyáltalán nem ért egyet
- 2 = van benne valami, kicsi részben egyetért
- 3 = félig-meddig igaz, felerészben egyetért

4 = sok igazság van benne, bár nem egészen ért egyet vele

5 = teljes egészében egyetért

Nevének közlését nem kérjük, csupán az alábbiakra válaszoljon aláhúzással:

Neme: férfi nő

Munkahelye: óvoda általános iskola középfokú iskola bentlakásos intézmény

Pedagógus pályán eltöltött évek: 0-5 év 5-20 év 20-x év

Sorszám	Megállapítások	Vélemény
01.	A romák lazább erkölcsök szerint élnek.	
02.	A romák általában megbízhatatlanok.	
03.	A cigányok gondjai megoldódnának, ha végre elkezdenének dolgozni.	
04.	A romák nehezebben találnak munkát.	
05.	A cigányokat rá kellene szoktatni arra, hogy ugyanúgy éljenek, mint a magyarok.	
06.	A bűnözési hajlam a cigányok vérében van.	
07.	Ha a romák között csökkenne a szegénység, csökkenne a bűnözés is.	
08.	A romák általában nem szeretnek dolgozni.	
09.	A cigány lakosság számának növekedése veszélyezteti a társadalom biztonságát.	
10.	A romák maguk tehetnek arról, hogy szegények.	
11.	A gyerekek (tanulók) az iskolában az életre készülnek fel.	
12.	Az iskola az oktatás-nevelés által jobb életesélyeket kínál.	
13.	Az iskola működése törvényeken és jogszabályokon alapul.	
14.	A gyerekeknek (családnak) joga van ahhoz, hogy meghatározza az elsajátítani kívánt ismereteket.	
15.	Az iskola akkor jó, ha a tanárokat a gyerekekhez személyes, érzelemmentli viszonyok fűzik.	
16.	A szülőknek a tanítási időben nincs az iskolában helyük.	
17.	A roma szubkultúrában az értékek hierarchiája: közösség, családi kötelék, vérségi kapcsolat, élelmesség, ravaszság (leleményesség), szerencse, a jelen megélése, változatosság.	
18.	A többségi kultúrában az értékek rangsora: munka, teljesítmény, tudás, anyagi és egzisztenciális biztonság, stabilitás.	
19.	A cigány gyermekeknek kiváló a memóriája.	
20.	A cigány gyermekek fejlett fantáziával rendelkeznek és tehetségesek a művészetekben.	
21.	A cigány gyermekek intenzív és kitarító munkára képesek a maguk választotta tevékenységekben.	
22.	Az iskolai tantárgyak közül a cigány gyermekek a matematikát és a nyelvtant szeretik a legjobban.	
23.	A cigány családokban és kolóniákban a nőknek mindent szabad, a férfiak és a gyermekek a nők rabszolgái.	
24.	A cigány népismeret oktatása növeli az etnikai feszültséget a magyar és a cigány tanulók között.	
25.	Az alapítványi roma intézmények eredményei azt bizonyítják, hogy külön osztályokban és iskolákban kell tanítani a gyerekeket.	
26.	Egyetlen cigány gyereket se lenne szabad gyógypedagógiai intézménybe átteleptíteni, hanem mindet alapítványi roma iskolába kellene járatni.	
27.	A kiscsoportos és egyéni nevelés-oktatás nagyon drága, de olcsóbb, mint új börtönök építése és fenntartása.	
28.	Teljesen felesleges a pedagógusok mellé logopédusokat, fejlesztő pedagógusokat, szociális munkásokat, pszichológusokat, asszisztenseket és más szakalkalmazottakat felvenni az iskolába, sokkal jobb lenne, ha ehelyett duplájára emelnék a pedagógusok fizetését.	
29.	A tevékenykedtetés, a cselekvéses és kooperatív tanulás a legcélravezetőbb a cigány gyermekek nevelésében és oktatásában.	
30.	Szeretni és dicsérni kell a cigány gyermekeket, és akkor mindent megcsinál, amit kérünk tőle.	

Számolja össze véleményként adott pontjainak számát!

Összes pontszáma: _____

Észrevétele, megjegyzése (ha van):

A romapedagógiai teszt (01) vázlatos értékelése

- 111–150 pont:** Az ön véleménye nagy vonalakban megegyezik a többséghez tartozó magyar állampolgárok általános véleményével. Ugyanolyan ellentmondásos, következetlen, szubjektív és előítéletes hajlamos. Ha sikeresebb pedagógus akar lenni, nagyobb szociális érzékenységre, empátiára, türelemre és következetességre, segítő szándékú emberséges követelménytámasztásra van szüksége.
- 71–110 pont:** Az Ön véleménye széleskörű és megalapozott ismereteket, emberséget, kedvező pedagógus-adottságokat és példás szakmai felkészültséget bizonyít. Alkalmas arra, hogy a halmozott hátrányokkal és a kisebbségi lét terheivel is küzdő cigány gyermekeket sikeresen nevelje és oktassa. Magabiztos és szeretetteljesen követelménytámasztó mindennapi áldozatos munkáját nemcsak a cigány gyermekek és szüleiik túlnyomó többségének, de valamennyi tanítványának hálája kíséri. Sikeres pályafutásához meleg szívvel gratulálók! Egymást megbecsülve és segítve mindannyiunknak könnyebb.
- 30–70 pont:** Kis hitetlen! Önmagában sem bízik?! Ne gondolja, hogy nincs megoldás! Minden emberi problémát, konfliktust lehet úgy kezelni, hogy egyik fél se legyen vesztes. Ha leküzdí bizonytalanságait és félelmeit, megerősíti önbizalmát, Ön is sikeresebb, elégedettebb és boldogabb lesz. Ismerkedjen meg behatóbban a roma szubkultúrával, fejlessze mesterfokúra szakmai-pedagógiai tudását, közben végezzen el egy PR (public relations) tréninget, hogy tolmács lehessen a hídon az emberek és emberek között. Ne féljen bevallani, hogy Ön is esendő ember, és ne tiltakozzon amiatt, hogy Önt is szeretik az esendő emberek!

Romapedagógiai teszt (02)

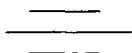
Sor-szám	Megállapítások	Vélemény
01.	A cigányok túlnyomó többsége városban szeretne élni.	
02.	A cigányok túlnyomó többsége a település belterületén szeretne lakni.	
03.	A cigányok annak örülnének, ha magyarok is és cigányok is laknának a szomszédságában.	
04.	Az általános iskolák többsége azzal (is) védekezik a cigány gyermekek ellen, hogy tagozatos vagy emelt szintű osztályokat indít.	
05.	A cigány gyermekek túlnyomó többségének normál általános iskolában lenne a helye.	
06.	A cigány gyermekek és szülei ezért szeretik az eltérő tantervű iskolákat, mert a gyógypedagógusok jobban értenek a másság kezeléséhez.	
07.	Homogén cigány osztályt vagy iskolát (tagintézményt) csak és kizárólag a gondviselők kérésére lenne szabad létrehozni és működtetni.	
08.	A halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek nevelése és oktatása csak átlagon felüli tárgyi és személyi feltételek esetén lehet sikeres.	
09.	A roma tárgyi és szellemi kultúra ismerete nélkülözhetetlen a cigány gyermekek sikeres neveléséhez és oktatásához.	
10.	A cigány családi szocializációnak jelentős értékei vannak, és ezekre kell építeni a cigány gyermekek nevelését-oktatását.	
11.	A cigány gyermekeket nem indokolt felmenteni az idegen nyelv tanulása alól, de a tényleges anyanyelvtől függően első élő idegen nyelv lehet vagy a magyar, vagy a cigány, és választ-hasson második (angol, német stb.) idegen nyelvet már az általános iskolában is.	
12.	A világnyelvek közül a cigány gyermekek könnyebben és eredményesebben tanulnák a franciát, spanyolt vagy olaszt, mint az angolt, németet vagy az orosz.	
13.	A cigány gyermekek számára speciális tantervet elsősorban módszertani okok miatt indokolt alkalmazni, minden egyéb szempont másodrangú, bár tagadhatatlanul szükséges lehet.	
14.	A gyerekek kisegítő osztályba helyezéséről minden esetben az áthelyező bizottságok és a megyei gyógypedagógiai bizottságok döntenek.	
15.	Magántanulóvá nyilvánításra csak és kizárólag a tanuló, illetve gondviselője kérésére (presz-sziómentes kérésére) és nyomós indok alapján (a törvényi előírásoknak megfelelően) kerülhet sor.	
16.	Az iskolát érintő gyakori változások (képzés típus változása, pedagógusok elbocsátása, iskola átszervezése) különösen a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek fejlesztésére kedvezőtlenek.	
17.	A kiegészítő források akkor hasznosíthatók rendeltetészerűen, ha azokat a pusztá működési kiadásokon felül, tehát valóban a plusz feladatok fedezetére kapja meg az intézmény.	
18.	A cigány etnikai kiegészítő támogatások igényléséhez és felhasználásához kisebbségi egye-rtés szükséges.	

Sor-szám	Megállapítások	Vélemény
19.	A cigány gyermekek családjában a legsúlyosabb problémát a körülmények jelentik (munkanélküliség, szegénység, iskolázatlanság, lakás stb.)	
20.	Az intézmény tárgyi és személyi feltételeit jelentős mértékben javítani és a módszertani kultúrát intenzíven fejleszteni szükséges ahhoz, hogy a gyermekek optimális fejlesztését biztosítani tudja. Minél hátrányosabb helyzetű gyermekeket nevel és oktat egy intézmény, annál jobb feltételekre és annál hatékonyabb módszertani kultúrára van szüksége.	

Számolja össze véleményként adott pontjainak számát!

Összes pontszáma: _____

Észrevétele, megjegyzése (ha van):

KEDVEZMÉNYES AKCIÓ!

Szíves figyelmükbe ajánljuk olvasóinknak a Módszertani Közlemények régebbi számainak kedvezményes árusítását az alábbiak szerint:

1995-től	1997-ig	300 Ft/év
1998-tól	1999-ig	500 Ft/év
2000 évi		600 Ft/év
2001 évi		800 Ft/év

Ezzel a lehetőséggel minden érdeklődő élhet!

A SZERKESZTŐSÉG

TISZTELETTELJES KÉRÉS ELŐFIZETŐINKHEZ!

Bízunk abban, hogy továbbra is töretlen támogatói, előfizetői maradnak lapunknak. Ennek reményében kérjük minden kedves Előfizetőnket, régieket és újakat, hogy a 2002. évi előfizetési díjat, amely ettől az évtől 1000 forint, az alábbi számlára befizetni szíveskedjenek: OTP Csongrád Megyei Igazgatóság, Szeged, Módszertani Közlemények, 11735005-20003933.

Köszönjük megértésüket és támogatásukat.

A MÓDSZERTANI KÖZLEMÉNYEK KIADÓHIVATALA